

Spinnen - onbekend maakt onbemind?

M.H.G. Vossen,
Kerkstraat 78, Koningsbosch

Spinnen staan in het algemeen niet in hoog aanzien. De meeste mensen vinden het maar griezels, die ze het liefst het huis uitjagen of - nog erger - dood trappen.

Bijna iedereen heeft wel eens gehoord van iemand die vlinders verzamelt. Maar wie verzamelt er nou spinnen? Misschien komt het daardoor, dat over spinnen maar weinig bekend is. Toen men in 1938 een boek over de Sint-Pietersberg schreef, en men daarin alle op die berg voorkomende dieren vermeldde, kon men nog geen tien soorten spinnen noemen. In een onderzoek dat kort geleden plaatsvond zijn meer dan honderd soorten spinnen op de Sint-Pietersberg aangetroffen! Van de meeste andere plekken in Limburg weten we, wat spinnen betreft, vrijwel niets. Kortom: er is op dit gebied nog ontzettend veel te ontdekken!

De Spinnenwerkgroep Limburg

Op 6 januari 1984 is binnen het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg de Spinnenwerkgroep Limburg (S.W.L.) opgericht, waarin Belgische en Nederlandse spinnenliefhebbers verenigd zijn.

De S.W.L. heeft een tweeledig doel:
1. Het leveren van bijdragen aan de kennis van spinnen en andere spinachtigen in voornamelijk Belgisch en Nederlands Limburg. Het accent ligt daarbij op inventarisaties.

2. Het geven van voorlichting aan het grote publiek over spinnen. De S.W.L. wil duidelijk maken, dat spinnen, als je maar moeite neemt om ze werkelijk te bekijken, helemaal niet griezelig zijn, maar juist bijzonder mooie en interessante dieren die belangrijke functies in de natuur vervullen.

Activiteiten van de S.W.L.,

De leden van de S.W.L. onderhouden contact d.m.v. een maandelijks contactavond. Op zo'n avond worden de lopende zaken besproken (o.a. voortgang van individueel en gezamenlijk onderzoek), worden gegevens en literatuur uitgewisseld en helpt men elkaar met moeilijke determinaties. Het

gezelligheidsaspect wordt daarbij uiteraard niet vergeten!

De S.W.L. onderhoudt contacten met andere groepen van spinnenliefhebbers en zij verzorgt een nieuwsbrief, waarin naast excursieverslagen en verslagen van eigen onderzoeken, waarnemingen van spinnen, allerlei wetenswaardigheden en tips te vinden zijn.

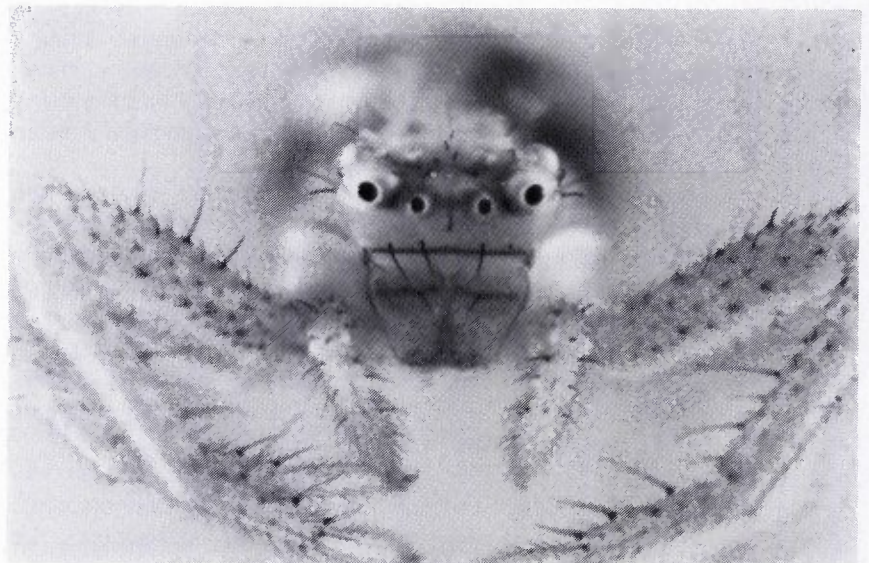
De S.W.L. organiseert verzamelexcursies naar bijzondere gebieden. In gezamenlijk onderzoek worden bepaalde terreinen in Limburg geïnventariseerd op spinnen. Dit jaar zijn de leden bezig o.a. met een inventarisatie van de Schiepersberg bij Cadier en

Keer. Dit onderzoek loopt van maart 1985 tot maart 1986. De resultaten van een dergelijk onderzoek kunnen een belangrijk gegeven vormen bij de bescherming en het beheer van de betreffende terreinen.

Spinnen verzamelen, determineren en opslaan

Bij de inventarisaties hanteert de onderzoeker verschillende vangtechnieken die elkaar aanvullen. Spinnen die in de hogere kruidlagen, de struiken en de bomen leven worden met sleepnet en kloptrechter bemachtigd. Spinnen die op de bodem lopen worden met vangpotten gevangen en spinnen die in de strooisellaag leven kunnen worden verzameld door het strooisel met een grofmazige zeef uit te zeven boven een laken.

Bij het kloppen, vegen en slepen kunnen spinnen op het oog van de andere, per ongeluk meegevangen dieren worden gescheiden. Bij de potvallen, die met een dodende en conserverende vloeistof gevuld zijn, kan dat niet. Hun inhoud wordt achteraf onder een

Krabspin (Thomisidae). Foto: J.C. Franssen, Natuurhistorisch Museum Maastricht.

binoculair microscoop uitgezocht. Dieren, anders dan spinnen, worden door onderzoekers buiten de S.W.L. gede-termineerd. Spinnen kunnen niet, zoals bijvoorbeeld kevers en vlinders 'droog' bewaard worden. Achterlijf en poten zouden verschrompelen. Daarom worden spinnen in buisjes, die weer in grotere verzamel-potten zitten, bewaard. Buisjes en potten zijn gevuld met alcohol 70%. Etiketten zorgen ervoor dat men precies weet waar en wanneer ieder exemplaar verza-

* Voor een uitvoeriger uiteenzetting over het opzetten van een spinnenverzameling zij verwezen naar 'Nieuwsbrief van de Spinnenwerkgroep Limburg jrg. 1 nr. 1 1984.

meld werd.* Een spinnencollectie ziet er dus wel heel anders uit dan een vlinderverzameling!

Hoewel de meeste leden van de S.W.L. een eigen spinnen-collectie hebben, is overeengekomen dat spinnen, die bij gezamenlijk onderzoek gevangen zijn in een verzameling van het Natuurhistorisch Genootschap bijeenblijven, die door het Natuurhistorisch Museum beheerd wordt. Wanneer er over het onderzoek geschreven wordt, gebeurt dit in het Natuurhistorisch Maandblad, in de Nieuwsbrief van de S.W.L. of in de Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Spinnen van de Meynweg, een voorbeeld van een verslaggeving

Spinnen verzamelen, determineren en opslaan in een verzameling is één; van even grote waarde is het publiceren van gegevens. Of beter nog: hier draait het eigenlijk allemaal om! Om een idee te geven van zo'n verslag van een inventarisatie volgt hier een overzicht (tabel I) van de aangetroffen spinnensoorten in het Meynweggebied (gemeente Melick-Herkenbosch en Vlodrop).

Tabel 1. Tabeloverzicht van op Neynweg aangetroffen spinnen.

	H.	1	2	3	4	5	6	7	B		H.	1	2	3	4	5	6	7	B
Atypidae										Pisauridae									
<i>Atypus affinis</i> Eichwald	E/S	x				x				<i>Dolomedes fimbriatus</i> (Clerck)	L								
Dictynidae										<i>Pisaura mirabilis</i> (Clerck)	L7/E/S					x	x		
<i>Heterodictyna flavescens</i> (Walck.)	E/S						x	x		Agelenidae									
<i>Lathys humilis</i> (Blackwall)	S						x	x		<i>Agelena labyrinthica</i> (Clerck)	E						x		
Uloboridae										<i>Hahnha helveola</i> Simon	E		x						
? <i>Uloborus walckenaerius</i> Latreille	L									<i>Tegenaria agrestis</i> (Walck.)	L								
Gnaphosidae										Mimetidae									
<i>Gnaphosa leporina</i> (L.Koch)	E	x								<i>Ero tuberculata</i> (DeGeer)	S								
<i>Haplodrassus sylvaticus</i> (Blackwall)	S	?								Theridiidae									
<i>Haplodrassus umbratilis</i> (L.Koch)	L									<i>Anelosimus vittatus</i> (C.L.Koch)	E			x					
? <i>Micaria formicaria</i> (Sundevall)	L									<i>Crustulina guttata</i> (Wider)	S					x			
<i>Micaria fulgens</i> (Walck.)	S	x								<i>Diplocephalus tristis</i> (Hahn)	L								
<i>Micaria pulicaria</i> (Sundevall)	E						x			<i>Episinus angulatus</i> (Blackwall)	S					x			
Clubionidae										<i>Theridion simile</i> C.L.Koch	S						x		
<i>Agroeca brunnea</i> (Blackwall)	L/E/S					x				<i>Theridion sisyphium</i> (Clerck)	E				x				
<i>Cheiracanthium erraticum</i> (Walck.)	E	-				x	x			<i>Theridion tinctum</i> (Walck.)	E/S		x		x	x			
<i>Clubiona coerulea</i> L.Koch	E			x						Tetragnathidae									
<i>Clubiona compta</i> C.L.Koch	S					x				<i>Meta segmentata</i> (Clerck)	E/S			x	x				
<i>Clubiona diversa</i> O.P.- Cambr.	S					x				<i>Pachygnatha clercki</i> Sundevall	S					x			
<i>Clubiona germanica</i> (Thorell)	L									<i>Tetragnatha dearmata</i> Thorell	E			x					
<i>Clubiona lutescens</i> Westring	L									<i>Tetragnatha extensa</i> (L.)	S							x	
<i>Clubiona subtilis</i> L.Koch	S					x				<i>Tetragnatha montana</i> Simon	E							x	
<i>Clubiona trivialis</i> C.L.Koch	E					x				<i>Tetragnatha pinicola</i> L.Koch	E					x			
<i>Phrurolithus festinus</i> (C.L.Koch)	S			x						Araneidae									
Zoridae										<i>Araneus adiantum</i> (Walck.)	E				x	x			
<i>Zora spinimana</i> (Sundevall)	E/S					x				<i>Araneus alpinus</i> (Walck.)	E					x			
Anypheidae										<i>Araneus bituberculatus</i> (Walck.)	S				x				
<i>Anypheana accentuata</i> (Walck.)	E			x						<i>Araneus cornutus</i> Clerck	E							x	
Sparassidae										<i>Araneus cucurbitinus</i> Clerck	E					x			
<i>Micrommata roseum</i> Clerck	L/E						x			<i>Araneus diadematus</i> Clerck	E				x	x	x		
Thomisidae										<i>Araneus marmoreus</i> Clerck	E				x				
<i>Coriarachne depressa</i> (C.L.Koch)	S		x							<i>Araneus quadratus</i> Clerck	E				x			x	
<i>Diaea dorsata</i> (Fabricius)	E					x				<i>Araneus redii</i> (Scopoli)	E				x				
<i>Misumenia vatia</i> (Clerck)	E				x	x				<i>Araneus triguttatus</i> (Fabricius)	S				x				
<i>Oxyptila scabricula</i> (Westring)	E					x				<i>Cercidia prominens</i> (Westring)	E				x				
<i>Philodromus aureolus</i> (Clerck)	E			x						<i>Cyclosa conica</i> (Pallas)	E/S		x						
<i>Philodromus cespitum</i> (Walck.)	E					x	x			<i>Hypsosinga pygmaea</i> (Sundevall)	E/S					x			
<i>Philodromus histrio</i> (Latreille)	E					x				<i>Hangora acalypha</i> (Walck.)	E/S				x	x	x		x
<i>Tibellus maritimus</i> (Wenge)	S					x				<i>Zilla didia</i> (Walck.)	E		x			x			
<i>Tibellus oblongus</i> (Walck.)	E/S							x	x	Erigonidae									
<i>Tmarus piger</i> (Walck.)	E					x				<i>Diplocephalus permixtus</i> (O.P.- Cambr.)	S					x			
<i>Xysticus audax</i> (Schrack)	S					x				<i>Diplocephalus picinus</i> (Blackwall)	S					x			
<i>Xysticus cristatus</i> (Clerck)	E							x		<i>Erigone atra</i> (Blackwall)	E/S				x	x	x		
Salticidae										<i>Erigone vagans</i> Audouin	E								x
<i>Ballus depressus</i> (Walck.)	S					x				<i>Gonatium rubens</i> (Blackwall)	E/S			?	?	x			
<i>Euophrys frontalis</i> (Walck.)	S					x				<i>Gongylidictum vivum</i> (O.P.- Cambr.)	S					x			
<i>Evarcha arcuata</i> (Clerck)	E/S				x	x				<i>Maso sundevalli</i> (Westring)	S						x		
<i>Evarcha falcata</i> (Clerck)	E/S					x				? <i>Moebelia penicillata</i> (Westring)	E			x					
<i>Heliophantus flavipes</i> C.L.Koch	S					x				<i>Oedothorax gibbosus</i> (Bl.)/tuberosus (Bl.)	S					x			
<i>Myrmarcha formicaria</i> (DeGeer)	S					x				<i>Peponocranium ludicrum</i> (O.P.- Cambr.)	S					x			
<i>Pellenes tripunctatus</i> (Walck.)	S					x				<i>Pocadicnemis pumila</i> (Blackwall)	S						x		
<i>Salticus cingulatus</i> (Panzer)	S					x				<i>Trematocephalus cristatus</i> (Wider)	S				x		x		
Oxypodidae										<i>Walckenaera antica</i> (Wider)	S						x		
<i>Oxypoda ramosus</i> (Panzer)	E/S					x				<i>Walckenaera cuspidata</i> Blackwall	S						x		
Lycosidae										<i>Walckenaera dyaderoides</i> (Wider)	S							x	
<i>Alopecosa accentuata</i> (Latreille)	L/E						x			<i>Walckenaera kochi</i> (O.P.- Cambr.)	E						x		
<i>Alopecosa fabrilis</i> (Clerck)	L									<i>Walckenaera unicornis</i> O.P.- Cambr.	S						x		
<i>Alopecosa trabalis</i> (Clerck)	L									Linyphiidae									
<i>Hygrolycosa rubrofasciata</i> (Oehlart)	S									<i>Aphileta misera</i> (O.P.- Cambr.)	S								x
<i>Pardosa agricola</i> (Thorell)	L					x				<i>Bathypantes gracilis</i> (Blackwall)	E/S			x					
? <i>Pardosa amentata</i> (Clerck)	L									<i>Centromerita concinna</i> (Thorell)	E/S					x			x
<i>Pardosa lugubris</i> (Walck.)	L/E							x		<i>Drapetisca socialis</i> (Sundevall)	E			x					
<i>Pardosa nigricipes</i> (Thorell)	L/E/S							x		<i>Kaestneria pulata</i> (O.P.- Cambr.)	S						x		
<i>Pardosa pratensis</i> (L.Koch)	L									<i>Leptophantes mengeli</i> Kulczynski	E/S						x		
<i>Pardosa pullata</i> (Clerck)	L/E/S	x					x			<i>Meioneta rurestris</i> (C.L.Koch)	E						x	x	x
<i>Pardosa sphagnicola</i> (Dahl)	E									<i>Stemonophantes lineatus</i> (L.)	E					x			
<i>Pirata hygrophilus</i> Thorell	L/E/S								x										
<i>Pirata latitans</i> (Blackwall)	E								x										
<i>Pirata piraticus</i> (Clerck)	L/E								x										
<i>Pirata piscatorius</i> (Clerck)	L/E								x										
<i>Trochosa ruficollis</i> (DeGeer)	L																		
<i>Trochosa spinipalpis</i> (F.O. Pick.-Cambr.)	L																		
<i>Trochosa terricola</i> Thorell	L/E/S						x	x											
<i>Xerolycosa nemoralis</i> (Westring)	L/S						x												
> ? <i>Pardosa agrestis</i> Westring	E								x										

Verklaring van gebruikte afkortingen en tekens:

H.: herkomst van gegevens; t.w.: literatuuropgave (L), eigen onderzoek (E) en excursie S.W.L. (S).

1 : zandpad
2 : naaldbos
3 : loofbos
4 : struiken
5 : struikheide
6 : pijpestrootje
7 : pitrus
B : veenmos

? : soort is nog niet met zekerheid vast kunnen stellen.

Omdat het een eerste verslag betrof voor dit gebied leek het ons van belang de literatuur eens na te speuren op evt. al bekendgemaakte soorten. Hiervoor is uitgegaan van de "Novus catalogus araneorum" van VAN HELSDINGEN (1980). In de totaalijst zijn deze gegevens verwerkt. Zij blijken vrnl. afkomstig van drs. H. Sanders uit Roermond (gepubliceerd door CHRYSANTHUS in 1951, 1953, 1954 en 1958) en Prof. J.T. WIEBES (1959 en 1974). Enkele zijn afkomstig van VAN DER HAMMEN (1950) en VAN HELSDINGEN (1978). Wanneer enige onduidelijkheid m.b.t. het voorkomen van een soort op de Meynweg geconstateerd werd, werd de soort van een ? voor zijn naam voorzien in de totaalijst.

Uit de jaren 1979 t/m 1982 stammen enkele waarnemingen van de onderzoeker zelf. Het eigenlijke onderzoek startte in augustus 1983, dat beperkt bleef tot het reservaatgedeelte van de Meynweg. Gedurende augustus, september en oktober van dat jaar werden een 8-tal vangpotten vrij intensief onderzocht (de vangpotten bevatten geen conserveringsstoffen omdat er in het reservaat veel amfibieën en reptielen voorkomen). Hiernaast werden handvangsten, kloppen, slepen en zeven van plantenwortels als aanvullende technieken gehanteerd. Na nog een drietal eigen bezoeken in 1984 (januari en maart) werd het onderzoek afgesloten met een gezamenlijke verzamelexcursie van de leden van de S.W.L. Deze laatste excursie zorgde voor een aanvulling van maar liefst 40 soorten!

Nieuwe soorten voor de Limburgse fauna

Omdat de nadruk bij dit onderzoek ligt op inventarisatie is de indeling van de biotopen in de totaalijst vrij willekeurig. Het gaat er enkel om een idee te krijgen waar een soort aangetroffen werd. Nemen we het werk van VAN HELSDINGEN (1980) als uitgangspunt, dan werden de volgende soorten nog niet voor Limburg vermeld:

Haplodrassus silvestris (Blackwall), *Peponocranium ludicrum* (O.P. Cambridge), *Pardosa agricola* (Thorell), *Pirata latitans* (Blackwall).

Een aantal soorten, door VAN HELSDINGEN in 1980 nog niet genoemd, werden door VAN HELSDINGEN (1981), PEETERS (1983) en MEIJER (1985) voor het eerst voor Limburg gepubliceerd.

Met inbegrip van de literatuuropgaven staat het aantal spinnensoorten dat van de Meynweg bekend is op 122, afkomstig uit 20 families. Veel onderzoek zal nog verricht moeten worden wil het totaalbeeld van de spinnenfauna van dit gebied overeenkomen met de werkelijkheid.

Woord van dank

Een woord van dank is hier op zijn plaats voor het Staatsbosbeheer van Roermond, dat het hele onderzoek mogelijk maakte door het verlenen van vergunningen. Leden van de S.W.L. en dr. P.J.

van Helsdingen: dank voor het verifiëren van enkele waarnemingen.

Literatuur

- CHRYSANTHUS, P., 1951. Enkele goede spinnen-vangsten uit Zuid-Limburg. Natuurhistorisch Maandblad, 40: 77.
- CHRYSANTHUS, P., 1953. Spinnen uit Limburg II. Natuurhistorisch Maandblad, 42: 87 - 88.
- CHRYSANTHUS, P., 1954. Spinnen uit Limburg III. Natuurhistorisch Maandblad, 43: 39 - 40.
- CHRYSANTHUS, P., 1958. Spinnen uit Limburg VI (1954-1958). Natuurhistorisch Maandblad, 47: 143 - 144.
- HAMMEN, L. VAN DER, 1950. The arachnida of the artificial caves in Southern Limburg (Netherlands). Natuurhist. Maandbl., 39: 108 - 113.
- HELSDINGEN, P.J. VAN, 1976. Aandacht voor "De Peel" en haar spinnenfauna. Ent.-Ber., 36: 33 - 42.
- HELSDINGEN, P.J. VAN, 1978. De Nederlandse Clubionidae en hun verspreiding. Zoöl. Bijdr., 15: 1 - 42.
- HELSDINGEN, P.J. VAN, 1980. Novus catalogus araneorum hucusque in hollandia inventarum, Leiden.
- HELSDINGEN, P.J. VAN, 1981. Nieuwe spinnen uit het Peelgebied (Arachnida). Ent. Ber., 41: 33 - 39.
- MEIJER, A.W.F., 1985. Spinnen uit Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 74 (8): 135 - 137.
- PEETERS, J.H.G., 1983. Nieuwe spinnen voor de Nederlandse en Limburgse fauna. Natuurhist. Maandbl., 73: 180 - 181.
- WIEBES, J.T., 1959. The Lycosidae and Pisauridae (Araneae) of the Netherlands. Zoöl. Verh., 42: 1 - 78.
- WIEBES, J.T., en J. DEN HOLLANDER, 1974. Spinachtigen - Arachnoidea. II Nederlandse wolfspinnen (Lycosidae and Pisauridae). Wet. Meded. K.N.N.V., 41: 1 - 24.

Spinnenwerkgroep Limburg.

Secretaris: M.H.G. Vossen, Kerkstraat 78, Koningsbosch.

De Herpetologische Studiegroep

A.J.W. Lenders,
Groenstraat 106, Melick

De Herpetologische Studiegroep werd opgericht op 2 februari 1979. Aan de oprichtingsvergadering namen 13 personen deel, die kort daarna uit hun midden een stuurgroep formeerden. De eerste opdracht van de

stuurgroep bestond uit de werving van meer leden zodat er een brede basis zou ontstaan van waaruit acties ondernomen zouden kunnen worden. Het hoofddoel dat de groep zich indertijd gesteld heeft is de be-

scherming van de inheemse herpetofauna in de ruimste zin van het woord. Dankzij een nog steeds groeiend ledenaantal (thans ± 150) zijn er al enkele zeer positieve ontwikkelingen op gang gebracht.